Общественно-политическая газета Ханты-Мансийского автономного округа — Югры

Хăнты ясăң

Сохраняем традиции в новом формате

10.12.2020
№ 23 (3563)

Основана
1 ноября 1957 года

Округев 90 оԓа йис

Ампутинской вәнт кәртăн вәԓты ики Виталий Казамкин пухԓ пиԓа

Вәнт вантман вәс
» 6

Харсурт икен ай хиԓнє 50 тăԓа йис
» 9

«Тунты вєнш» нємуп театр юнтты вєрăт
» 10

Пушхăт пиԓа әмăщ рәпитты
» 11

Округ кәща нє ясӑң

Округ кәща нє Наталья Комарова ай тәс, муй щирн 2020-мит олн правительства, округ дума ёх рәпитсӑт.

Югра мӳвев тынӑң хуятӑт!

2020-мит ол йилуп коронавирус мәш пӑта лавӑрт ола вәс. Югра мӳв правительства ёх иса муй вєрсӑт, лӑлн ар няврємӑт тӑйты хоттєл ёх, пирӑщ па мәшӑң хуятӑт ӄма ат вәсӑт. Иса вєрӑта 70 миллиард шойт вух мӑнӑс, щит эвӑлт ковид мәш лекщитты вєра 9 миллиард шойт вух мӳв илпи питы вуй па газ вӳты ёх мӑсӑт.

480 щурӑс пенсионер, нӳшайң хоттєл ёх вухн нётсыйт.

Ковид мәш эвӑлт Россия мӳвевн 11,5 процент арат хӑннєхә ӑнтәма йис. Ас хӑлты тылӑщ вӳш эвӑлт вәйт лор тылӑщ вәнты Россия мӳвевн 346,9 щурӑс хӑннєхә ӑнтәма йис.

Югра мӳвевн стационарӑт хуща 19 инфекционной госпиталят пӳншман вәсӑт. Нижневартовск вошӑң пәльницайн 140 мәшӑң хуят пӑта инфекционной корпус пӳншсы. Округ пәльницайт кӳтн яң щурӑс телемедицинской консультация вєр лӑщӑтман вәс.

Коронавирус мәш пӑта итәх рәпитты тӑхет ёха лавӑрта йис, щирн округ бюджет эвӑлт вухӑң нётупсэт мӑсыйт. Лӳв саттала вєр пӳншты ёх 220 щурӑс шойт вух ёша холумсӑт.

Интӑм няврємӑт пила юлн омӑсты 692 нє па 817 пенсияя мӑнты вӳтьщум хӑннєхә йилуп вєрӑта вәнлтыйлсӑт. 2020-мит олн 4 700 хӑннєхәя аршӑк лӳв саттала вєр тӑйты ёх йис. Округев рәпитты тӑхетн 460 хуят йилуп рәпата вәйтсӑт.

Н.В. Комарова. myopenugra.ru эвӑлт вӳюм хур

Тӑм олн Югра мӳвевн 12 миллиард тонна арат питы вуй нух талсы, лапӑт йилуп месторождения пӳншсы.

Югра мӳвевн лапӑт нацпроект тәлы. И вєр хӳват 2020-мит олн 82 вєрста машинайт яӈхты йилуп ӗш вєрсы.

«Развитие жилищной сферы» поступсы щирн 4 550 хоттєл ёх йилуп хотӑтн мӑсыйт. 4,8 хуят вєра катра хотӑт эвӑлт йилуп хотӑта касӑлсӑт. Щи тумпи округев луваттыйн балок хотӑт йира вӳсыйт.

Тӑм ол хӑтл мӑр ай няврємӑт тӑйты 9 йилуп хот пӳншлы, щи кӳтн нӑл хот Нижнесортымской, Солнечной, Междуреченской па Югорск вошӑтн пӳншсы. Нуви сӑӈхум, Нижневартовск па Сәрханл вошӑтн йилуп ӑшкола пӳншсы. Юганской Обь кәртӑн «Ӑшкола-детский сад» хот пӳншсы.

Лыпӑт хойты тылӑщ Югра мӳв вәнлтӑты тӑхет ёх «Молодые профессионалы» кӑсупсыйн кӑссӑт па и сорни, и щел вух, и пӑтӑрух мойлупсэт, щи тумпи 9 мевл пос ёша холумсӑт.

2020-мит олн округевн 17 IT-стойбище пӳншман вәс, ин 750 хуят интернет тӑйлӑт, щи унтасн 165 арат электронной услуга лэщӑтты рӑхл. Щи тумпи тӑм ол сухантты елпийн 8 йилуп электронной услуга вєр вєрлы.

2021-мит олн Ас хӑлты тылӑщ олӑӈмит хӑтл вӳш эвӑлт округ правительства ёхн щимӑщ вухӑң нётупсы мӑлы: 2018-мит ол Ас хӑлты тылӑщ 1-мит хӑтл вӳш эвӑлт 2022-мит ол ван хӑтлуп тылӑщ 31-мит хӑтл вәнты кимит няврєм сєма питты пӑта 600 щурӑс шойт вух ёша мады.

Йилуп 2021-мит олн округевн хәлум пәльница пӳншлы, щит 50 хуят лекщитты пӑта пәльница Горноправдинск кәртӑн, Нижневартовск вошн 1100 нури пила пәльница па Сәрханл вошн 315 нури пила няврємӑт сєма питты хот. Щи тумпи Урай вошн 126 нури пила йилуп леккӑр хот омӑсты олӈитлы.

Сәрханл районӑн кӑт йилуп ӑшкола, Ёмвошн ищи кӑт ӑшкола, нивл ӑшкола пӳӈӑлн йилуп корпус пӳншлы.

Щи тухӑлпи Сәрханл вошн и йилуп ӑшкола хот пӳншлы. Сӳмӑтвош районӑн кӑт образовательно-культурной хот рәпитты олӈитлӑт.

2021-мит олн Россия мӳвев государственной думая, округ думая па район па вошӑң дума тӑхета депутатӑт пиритты питлӳв.

2020-мит ол – щит Россия мӳвевн «Год памяти и славы», щирн Вулаң Отечественной лальн лалясум па тарма рәпитум ёха вән пәмащипа луплӳв.

Йилуп 2021-мит ол – щит «Год знаний в Югре» нємн мӑсы.

Тӑм ол мӳӈ Ханты-Мансийской автономной округев сєма питум пура вӳш эвӑлт 90 ол постӑты питлӳв. Елды щиты щи и нумӑсн, и ӗрн, апрӑӈа, вещката округев пӑта рәпитты питлӳв!

Ханты ясӑӈа тулмащтӑс:
Людмила Гурьева

Югра мӯвн вәлты шуши мир рәпатайн тӑрматты вєр

Ёмвошн мир рәпатайн тӑрматты тӑхийн рәпитты ёх «Поддержка занятости населения» нємпи поступсы унтасн кашӑҥ ол хӑнтэта, вухалята па юрнӑта рәпата кӑншты нётлӑт. Шуши мира рәпитты тӑмӑщ тӑхета рӑхл вӯянтты:

◆ Рәпатайлы хӑщсӑн ки, мєт олӑҥ «Центр занятости» тӑхия мӑнты мосл. Щӑта кӑт тылӑщ мӑр рәпитты тӑхийн вәйтлайн. Щӑлта мир рәпатайн тӑрматты тӑхия мӑнтанӑн пӑнӑн «паспорт» нєм нєпек па «свидетельство о рождении» нємуп нєм нєпек вӯты мосл. Щӑта, вантэ, муйсӑр нын мир эвӑлт хӑншман вәл. Еша мӑра рәпатая шуши мир вӯлыйт тәп щив, муйсӑр тӑхет пила «Центр занятости» кашащты нєпек хӑншман тӑйл. Рәпатая питтӑн ӯпийн арсыр социальной нётупсэт тылӑщ вух пила вӯты питлӑты Россия мӯв трудовой поступсы щирн.

◆ Рәпатайлы питум хуят йилпа вәнлтӑлы. Щи ӯпийн мәстӑты рәпатая китла. Щӑлта рәпата ӑн тӑйты хӑннєхә

Тәрум лор вошӑҥ хә Е.К. Лозямов. У. Данило вєрум хур

лӯв рӯта кӑпӑртты нумӑс вєрл ки, крестьянско-фермерской тӑхи пӯншты нётла.

Ёмвошн мир рәпатайн тӑрматты тӑхийн кӑпӑртты хуятӑт поступсы унтасн ӯкан вєр лэщӑтты хуятӑта нётупсы субсидия щирн кӑт сот хәс щурӑс шойт вух мӑлдӑт. Тәп щи вухӑт ёша павӑтты кєша тӑмӑщ вєрӑт лэщӑта:

◆ Рәпӑта ӑнтӑйты хуята «Центр занятости» тӑхия хӑншӑньщты мосл;

◆ Мир рәпатайн тӑрматты тӑхийн уша вєрты, муй тӑхия рәпатая вӯянтты рӑхл, елды вәнлтыйлты;

◆ Ӯкан вєр әхтыйн рәпитты щира «бизнес-план» нємуп нєпек хӑнштымосл па щи ут Югра мӯвн щурасдӑты вєрӑт тэты тӑхи хуятӑт пила ияха нух вантты;

◆ Щӑлта налоговой тӑхийн ӯкан вєр щира нєпекӑт лэщӑтты мосл;

◆ Нётупсы субсидия вух вохты нєпек хӑнштымосл;

◆ Елды рәпитты щира кашащты нєпек хӑнштымосл;

◆ Ӯкан вєр пӯншум нєпекдӑн мир рәпатайн тӑрматты тӑхия тӯвалн.

Щӑта рәпитты хуятӑт 2020-мит олн Ёмвош район эвӑлт 11 шуши мира кӑпӑртты тӑхи вәйтты нётсӑт. Щӑлта и хӑннєхә нётупсы субсидия щирн кӑт сот хәс щурӑс шойт вух ӯкан вєр пӯнштал кєша ёша павтӑс.

Щи тумпи лӑҥхалӯв лупты, «служба занятости» тӑхетн рәпитты ёх нынана тӑмӑщ вєрӑтн нётлӑт:

◆ Рәпата вәйтты нётлӑт;

◆ Арсыр рәпатайт алдӑт;

◆ Рәпатайлы хӑщум мир йилпа вәнлтӑлӑт;

◆ Вәлупсы лавӑрт суртӑн елды тэса вәлты нётлӑт;

◆ Рәпитты тӑхи 14 ола ӯвум нявремӑта кӑншлӑт, лэлн лыв ӑшкола ӯпийн кӑпӑртты ат пӑксӑт;

◆ Вән нєпека вәнлтылум эвета, пухӑта 25 ол вәнта рәпата вәйтты нётлӑт.

Тӑм нётупсэт хулыева тәрум пӑта вєрлайт. Нын рәпата вєрӑт әхтыйн Ёмвошн мир рәпатайн тӑрматты тӑхия пӑклӑты ай павӑтты тӑм карты пун кел мухты: **8 (3467) 32-05-15, 32-05-13, 37-53-32-21-91** па лывела рӑхл интернет хӯват пищма китты: **hm_czn@admhmao.ru** Лыв Ёмвошн тӑта рәпитлӑт: Ёмвош, Карла Маркса нємуп вош хулы, 12-мит хот.

Вәнт кәртӑҥ хӑнты имеҥӑн. Н. Рагимова вєрум хур

«Центр занятости» айкед хӑнты ясӑҥа тулмащтӑс:
Ульяна Молданова

Нуви сӑҥхум районӑн вӳт кәртӑт эвӑлт няврємӑт ӑшколая тәсыйт

Щиты няврємӑт тухлӑҥ хопӑтн Паштӑр, Тӳкъякӑҥ па Ваньщавӑт кәртӑт эвӑлт Полнавӑт кәрта, Вӳтвош па Тәрум лор кәртҥӑн эвӑлт Касума тәсыйт.

Тӑм ол Югра мӳвевн сӳс рӳтьщӑты пура васы мӑнты тылӑщ 26-мит хӑтл вӳш эвӑлт Ас потты тылӑщ 8-мит хӑтл вәнты лэщӑтман вәс.

Ас потты тылӑщ 9-мит хӑтлӑн няврємӑт ӑшколая кєрлӑсӑт, – лупӑс Полнавӑт кәртӑҥ ӑшкола кәща хә Алексей Лузянин. – *Мӳҥ вәнлтыйлты няврємлӳв спецрейсӑн юхи па юхлы тәтылялыйт. Щи пӑта мӳҥ Нуви сӑҥхум район кәщая Сергея Маненкова пищма хӑншлӳв.*

Юхи мӑнты елпийн па юхлы кєрлӑты пурайн няврємӑт эвӑлт COVID-19 тест вӳсы. Ас потты тылӑщ 12-митн уша йис, хуты хулыева няврємӑт тӑлаҥӑт, щирн имухты вәнлтыйлты питсӳв. Щи елпийн дистанционной щирн вәнлтыйлсӑт. Щит округ кәща нє поступсы хӳват вєрсӳв.

Ин Полнавӑт кәртӑҥ ӑшколайн эвет-пухӑт очной щирн вәнлтыйлӑт.

Полнавӑт кәртӑҥ ӑшкола кәща хә А.Г. Лузянин лупӑс:

Ин арсыр мирхотӑт, вандтупсэт, ёмӑҥхӑтлӑт лэщӑтты ӑн рӑхл, тәп онлайн щирн лэщӑтлӳв. Линейка ӑшкола радива хӳват вєрлӳв, ин щи вєр «Радиолинейкая» альщӑлӳв. Сӳс рӳтьщӑты пурайн онлайн-рӳтьщӑты хӑр лэщӑтсӳв. Ям, хуты ин Паштӑр, Тӳкъякӑҥ па Ваньщавӑт кәртӑтн интернет вәл.

Мӳҥ очной щирн вәнлтыйлты щєҥк лаҥхалӳв, тәп ин лавӑрт пура, ӑн па вәлӳв, муйсӑр нӳшайт елды щи коронавирус мәш тәл. Няврємӑт ӑн питлӑт ки мәшитты, елды щиты щи очной щирн рәпитты питлӳв.

Мӳҥ товийн кӑт лапӑт мӑр дистанционной щирн рәпитсӳв. Вән кєр тылӑщ 18-мит хӑтл вӳш эвӑлт лӳҥ рӳтьщӑты пура вәнты очной щирн рәпитсӳв.

А. Лузянин лупӑс, хуты ӑшколайн па ӑшкола хот пӳҥӑлҥ иса муй вєрлы, ләлҥ вән хуятӑт па няврємӑт ал мәшитсӑт.

Нємасыя поступсы щирн, хӑтл мӑр кӑт пӳш вән ёх па няврємӑт вантлыйт, ел сухлал каврумӑт муй ӑнтэ. Ай тохтур нє ӑшколайн па интернатн няврємӑт ямсыева вантман тӑйлӑлэ. Вән хуятӑт вєнш щӑшкан сух тӑйлӑт.

Мосл лупты, хуты Полнавӑт кәртӑн 169 няврєм вәнлтыйл. Интернат хуща Ваньщавӑт, Тӳкъякӑҥ па Паштӑр кәртӑт эвӑлт 15 эви-пух вәлӑт.

Касум кәртӑҥ ӑшкола кәща нє Мария Чаренцова лупӑс:

Мӳҥ интернатэв хущи Вӳтвош па Тәрум лор кәртҥӑн эвӑлт 51 няврєм вәл. Лыв ищи рӳтьщӑсӑт, ин вәнлтыйлты юхӑтсӑт, тухлӑҥ хопн тәсыйт. Юхи мӑнты елпийн па юхлы кєрлӑты пурайн няврємӑт йилуп коронавирус мәш тест мӑсӑт. Ин хулыева очной щирн вәнлтыйлӑт.

Людмила Теткина
хӑншум айкел хӑнты
ясӑҥа тулмащтӑс:
Людмила Шульгина

Әш вєрты тӑхи 2020-мит олн вєрум рәпатаел

Ёх вәйтантты «Югра» тӑхийн видеоконференция вәс, щив округев арсыр тӑхет эвӑлт айкелӑт тәты ёх ӑкумсӑт. Тӑм пӳш мойҥ хә щира Югра мӳв әш вєрӑт вантман тӑйты департамент кәща хә Константин Гребешок вәс.

Тӑм путӑр мӑнӑс 2020-мит ол мӑр вєрум рәпатаел олӑҥӑн, мӑта вєрӑт яма мӑнсӑт, муйсӑр рәпата хулна вєрты мосл.

Константин Сергеевич путӑртты ясӑҥӑн, тӑм мӑнум олн лыв арсыр вєр етшуптӑсӑт, мєт олӑҥ вєр – щит кӑт хӳв әш, иса 70,5 километра хӳваттэл лэщӑтсӑт па йилпа вєрсӑт. Тӑм мӑр щи әшӑт хӳват сыр-сыр машинайт яҥхты щи олнитлӑт.

Әш вєрты ёх ай вошӑтн па рәпитлӑт. Мӳҥ округевн итэх ай вошӑт нӑрум муй па ёкар мӳвӑтн вәлӑт, щив әш тәты вєра лавӑрт. Ищимурт щӑта вәлты ёха па нётлӑт. Ас хӑлты тылӑщ эвӑлт вән кєр тылӑщ вәнта тӑм мӳвӑтн 2,3 километра машина әш лэщӑтса па йилпа вєрса, тӑм олн па ищи арат әш щӑта лэщӑтла па йилпа вєрла.

Департамент кәща хә лупты ясӑҥӑн, тӑм ол лыв мӳвевн 165 километра әш лэщӑтсӑт, Лаҥал мухты мӑнты карты әш лэщӑтты етшуптӑсәл.

Щи киньща хур па видео-хур вӳты карты щӳҥкӑт ар тӑхийн омсӑлсӑт, щит юврая әш хӳват яҥхты ёх катӑлты пӑта, тӑм олн 95 щимӑщ щӳҥк рәпитл.

К.С. Гребешок нумӑс щирн, Сәрханл па Лянтор хуща машина яҥхты әш сора лэщӑтты мосл. Тӑмӑщ лэщӑтум вєрӑт нётлӑт мӳҥ мӳвев әшӑт хӳват яма па сора яҥхты, нємӑлт атум вєра ӑн хойты.

Путӑр хӑншӑс:
Пётр Молданов

Тылӑщ вух йилуп щирн лӯҥӑтты питлы

2020-мит ол вэйт лор тылӑщ 13-мит хӑтл вӯш эвӑлт Россия мӯв луваттыйн рэпата вєрӑт олӑҥӑн поступсы йилпатсы. Щиты рэпата тӑхи лӑп тэхӑрты муй па рэпатнекӑт шимла йиты пурайн тылӑщ вух йилуп щирн лӯҥӑтты па сухуптӑты питлы. Щитл «Федеральный закон от 13.07.2020 № 210-ФЗ» нєм тӑйл.

Мєт тэса йилпатум вєр вантты ки, 178 па 318 нємуп поступсыйҥӑн па щирн лэщӑтсыйҥӑн.

Рэпата тӑхи лӑп тэхӑрты елпийн рэпатнека тылӑщ мӑр ёша вӯты вух тӑлантєлн сухуптӑты, тэп щи ӈопийн рэпата тӑхи лӑп тэхӑрты мосл.

Щиты йира вӯюм рэпатнек тэп 15 хӑтл мӑр вєритл рэпата мӑты тӑхи кэщая вохты нєпек хӑншты, лэлн мосты арат тылӑщ вух ёша ат мӑсы. Рэпата мӑты тӑхи кэщая ищиты тэп 15 хӑтл мӑр рӑхл сыры ӑн сухуптум вух рэпатнека сухуптӑты.

Вантэ, сырыя рэпатнек вєритӑс кӯш 15 хӑтл мӑр, кӯш хэт тылӑщ мӑр вохты нєпек китты.

Щӑлта рэпата кӑншты тӑхетн нух хӑншаньщты щира тэп 14 хӑтл мӑлы. Сырыя тӑм вєра аршӑк хӑтл єсӑлсы. Щиты мӑта пурайн хӑннєхэ лаҥхас, щи артӑн рэпата кӑншты тӑхета мосты нєпек китсӑлэ муй тэслэ.

Щиты рэпата тӑхи кэща вєритл тылӑщ мӑты вух ӈокана ипӯш щирн нётупсы вух сухуптӑты. Щи кӯтн Россия мӯв луваттыйн хӑннєхэя щи нётупсы кӑт тылӑщ вух араттыйн, Увӑс мӯв хуят пӑта щитл вет ищимӑщ арат тылӑщ вух мӑты мосл.

«Центр занятости» айкел хӑнты ясӑҥа тулмащтӑс:
Ирина Самсонова

Югра мӯв кӑт вэнлтыйлты тӑхи вулаҥ тӑхия питсӑҥӑн

Тӑм ванӑн айкелӑт ӑкӑтты па хӑншты ёх вэнлтыйлты па айлат ёх вєрӑт тэты тӑхи кэща хэ Алексей Дренин пила вэйтантыйлсӑт. Лӯв путӑртӑс, хутыса лыв тӑм ол мӑр рэпитсӑт па елды вєрлал олӑҥӑн ай тэс.

Лӯв ясӑҥлал щирн, 2021-мит олн «Образование» нємпи нацпроект па щирн вєрлы, «Учитель будущего» па па йилуп вєрӑт тэты олҥитлыйт.

2020-мит олн аршӑк нявремєма питӑс. Округевн 120 щурӑс пушхие хӑтл мӑр тӑйты хота йӈхлӑт.

«Образование» вєр щирн Югра мӯвевн нявремӑт пӑта кванториумӑт па па мосты хотӑт пӯншсыйт. Мосл лупты, Югра хущи вет кванториум рэпитл, щив 15 щурӑс нявремєм йӈхӑл. Тӑм ванӑн Ёмвош па Нефтеюганской районҥӑн хущи нявремӑт пӑта мобильной технопарк тӑхеҥӑн рэпитты олҥитсӑҥӑн, щӑта 60 щурӑс нявремєм вэнлтыйлты питлӑт.

Сэрханл вошн «IT-Куб» цифровой вєрӑт тэты центр хот ешавэл пӯншлы.

Алексей Дренин лупӑс, федеральной грант унтасн тӑм ол лыв 200 миллион шойт вухн Югра ӑшколайт пӑта мосты щӯҥкӑт лэтсӑт, щи кӯтн планшетӑт, ноутбукӑт, компьютерӑт вэлдӑт.

Щӑлта лӯв округевн профессиональной вэнлтыйлты вєрӑт тэты тӑхет олӑҥӑн путӑртӑс. Интӑм айлат ёх йилуп щирн «Ворлдскиллс» нємпи экзамен мӑты щир тӑйлӑт. 2020-мит олн 700 айлат хуят щиты экзаменӑт мӑсӑт. Округевн колледжӑтн ищи мосты щӯҥкӑт лэтсыйт, интӑм тӑта 39 мастерской тӑхи рэпитл, хута айлат хуятӑт йилуп щирн арсыр рэпатайта вэнлтыйлты щир тӑйлӑт.

Сэрханл вошн политехнической колледж хот

2020-мит олн кӑт колледж – щит Советской па Сэрханл вошн вэлты политехнической колледжҥӑн – «ТОП-100» нєпека хӑншум мєт ям вэнлтыйлты тӑхета лӯҥӑтсыйҥӑн, – лупӑс Алексей Дренин.

Николай Меров хӑншум айкел хӑнты ясӑҥа тулмащтӑс:
Надежда Рагимова

Вәнт вантман вәс

П.Я. Айваседа

Тәняд Мегион вош пӯңӑлн «Югра» нємпи рӯтьщӑты хӑрн «Хӑтлые» фестиваль пурайн ма юрн ики Павел Янчевич Айваседа пида вәтаңа йисум. Лӯв пидада вәлупсәд олӑңӑн путӑртсумн.

Павел Янчевич вәщ тылӑщ 20-митн 1941-мит олн Тянча мӑлӑң хуща сєма питӑс, щит Варьёган кәрт пӯңӑлн вәс. Щи мӑлӑң ащед нємн мӑсы. Ащед Тянча Ыйавич нєм тӑйс, тәп паспорт миюм пурайн лӯв нємӑл юврая хӑншсы – Тянча йӧкана Янча хӑншсы. Ащед – юрн хә. Ӑңкед Марфа Матвеевна Тылчина – Аган юхан хӑнты ими вәс.

Мӯң рәтәв юрн Айваседа рәт әвӑлт йил, лыв йистєлн Сәрханд район Ляма юхан хонӑңӑн вәсӑт. Эви Иуси вән щатьщащєм Ампуты юхан әвӑлт, Евдокия Каюкова аңкаңкєм Юхан әвӑлт вәс, – лупӑс П.Я. Айваседа.

Лӯв ащед сыры па семья тӑйс, щӑта хәт нявремм вәс. Щӑлта Марфа Матвеевна пида вәйтантыйлсӑңӑн, йха хӑншаньщсӑңӑн, лыв семьяелн нӑл нявремм сєма питӑс. Щи пурайн ащед нявремлад вәна па семьяяңа йисӑт. Интӑм лыв семьяед әвӑлт тәп Павел Янчевич хащӑс.

Юлн кӯтәлн тәп юрн щирн путӑртсӑт, щирн ӑшколая мӑнты пурайн Паша рӯщ ясӑң иса ӑн тӑйс. Лӯв вәнлтыйлты Сәрханд воша тәсы, щӑта олӑңмит ӑшкола хуща вәнлтылӑс па интернатн вәс. Щи пурайн щи ӑшкола-интерната иса округев әвӑлт, щит Самаровской, Кондинской, Манстӑр па па районӑт әвӑлт нявремӑт тәтылясыйт. Щи йӧпийн щи ӑшколайн пионерӑт хот вәс, ин щӑта нявремм арсыр вєрӑта вәнлтыйлдӑт. Ӑшколайн Паша Айваседа ведщи рӯщ ясӑңа вәнлтыйлты питӑс.

Айтєлн Павед вән ёха йӧхӑт сәвӑрты нётӑс. Ӑшкола етшуптумад йӧпийн лӯв Ёмвошн Ремесленно-технической училищайн тракториста-механизатора вәнлтылӑс. Щи йӧпийн армияйн щорӑс флот хуща нӑл од СССР мӯвев кимӑлдавӑлман служитӑс.

Армия йӧпийн юхи кєрлӑты пурайн рәтлалн вәтшӑсы, вантэ, лӯв юхлы нӑл тылӑщ мӑр йис, итәх тӑхийн машинайн тәсы, итәх арат вєрста кӯрн шәшӑс. Юхи хӑщум хәс вєрста йиңки нӧрум мӯв хӯват йис. Рәтлад амӑтсӑт, хуты лӯв лылӑңа юхи кєрлӑс.

Армия йӧпийн лӯв «Юганской» нємпи лесоучасток хуща рәпитты питӑс. Щӑлта Аган хуща, ӧхӑт Варьёган рәт кәртӑлн 25 мултас од вәнт вантман па давӑлман вәс.

Татьяна Степановна Сардакова олӑңмит имед пида лӯв ӑшколайн и классӑн вәнлтыйлманӑн и пӑсанӑн омсӑс.

Мин 25 мултас од ияха вәсмӑн. Вет нявремм сєма питӑс, щит Маргарита, Аркадий, Инна, Майя па Наталья эвие. Инна па Майя ай пурайн ӑнтәма йисңӑн. Елизавета Даниловна Василькова (щит хӑнты писатель Еремей Айпин упед) кимит имєм пида мин вәна йӧвман ияха вәлты питсумн, щирн нявремм ӑн тӑйлумн, – путӑртӑс Павел Янчевич.

Е.Д. Василькова сырышӑк кӑт пӯш икєңа вәс, хәлум нявремм тӑйл.

Лӯв Аркадий пухл Ленинград вошн А.И. Герцен нємуп пединститут етшуптӑс, щи йӧпийн ар од Варьёган кәртӑң ӑшколайн, щӑлта вӯт кәртӑң ӑшколайн нявремӑт вәнлтӑс. Ин хоттєд ёхлад пида Ямал мӯвн вәд па рәпитд. Интӑм Павел Янчевич ар хилы тӑйл, лыв ванкӯтлы лӯв хущела мойңа юхтыйлдӑт.

Павел Янчевич әвӑлт ма уша вєрсум, хуты лын имед пида Мегион вош краеведческой музей пӯншум пура вӯш әвӑлт щӑта рәпитлӑңӑн. Щи тӑхи 1989-мит од вәйт лор тылӑщ 11-мит хӑтлӑн пӯншсы.

Мєт сыры Виктория Ивановна Сподина Мегион вошӑң ӑшколайн щи краеведческой музей пӯншӑс. Щӑлта вошӑң кәщайт атәлт хот мӑсӑт. Юрн мир писатель Юрий Вэлла щи музей хот пӯншты пӑта ар ӧр пунӑс. Рӯтьщӑты хӑр пӯншум пурайн лӯңӑн мӯң олӑңмит пӯш хәт смена вєрсӯв. Ма нявремӑт пида лапӑт вєрста хӯват вӯт кәртӑта яңхсум, нӑл хӑтл-атл пӑрщӑң хотн вәсӯв. Вӯт кәртӑтн катра пурмӑсӑт ӑкӑтсӯв, хӑнтэт, юрнӑт катра пурмӑсдад мийлясӑт. Щи тумпи ма музей пӑта хӑнты хотӑт, лупӑсӑт, ампарӑт, хӑнты ай хопӑт вєрсум. Имєм эвет сӑк кӑрӑтты, ёнтты па па ими вєрӑта вәнлтӑс, – лупӑс П.Я. Айваседа.

П.Я. Айваседа ар од Нижневартовской район депутата вәс па шуши мира нётӑс. Рәпитум олдад пӑта ар ишӑкты нєпекӑт тӑйл. П.Я. Айваседа – Нижневартовской район вулаң хӑннєхә. Тӑм олн лӯв 79 тӑла йис, тәп хулна арсыр мирхотӑт, ёмӑңхӑтлӑт, кӑсупсэт лэщӑтты нётл.

Путӑр хӑншӑс:
Людмила Шульгина

Ампутинской вәнт кәрт

В. Казамкин мойң хә пила

Казамкин ёх вӳдэт тӑл кәрт хӑрийн

Хӑтл єтты пєлӑк мӳвн Варъюхан вош пӯңӑлн Ампутинской вәнт кәрт мойң мир рӳтьщӑты кєша вәл. Ампута юхӑн мӳвн хӯв йистєлн хӑнты хә Виталий Казамкин рәтнайт вәсӑт. Ин лӯв тӑта Нэля имел пила (эви опращ нємл Пяк) вәлдӑңӑн. Яң ол юхлы тӑм апрӑң имеңӑн-икеңӑн вәнтӑң, дорӑң йис мӳвн рӳтьщӑты тӑхи пӯншсӑңӑн, лəлн щӑта сыстам рӯвн рӳтьщӑты, вой па хӯл велпӑслӑты мир ат пӑксӑт.

Тӑмхӑтл Ампута юхан пӯңӑл вәнт кәртӑн хәлум павӑрт хот, кӑт нюки хотңӑн, нянь кәр омӑссы, вӳлєң тащ па арсыр юнтӑң вєрӑт лэщӑтман вәлдӑт.

Тыв мойңа юхтыйлты ёх мєт сыры йис увӑс мир щирн кӯшмӑлдайт. Щӑлта нюки хотӑт лывела вандтӑлыйт. Тӑм кәрт кәща хә Виталий Казамкин мойң ёха йис вәлупсы олдӑңӑн ай павӑтл. Лӯв путӑртлӑлэ, муй иты хӑнты мир вӯлы лавӑлман вәлдӑт. Щӑлта мойң ёх авиет вантлӑт па тӑл пурайн вӳлєң әхӑлн навръллайт. Мойң хуятӑт тӑта шувалдӑлӑт, муй иты Аган мӳв хӑнты ёх ёрнасӑт, аканят ёнтлӑт. Лывела шєңк әмӑщ тунты эвӑлт вєрум пурмӑсӑт вантты. Мойңа юхтум хуятӑт әмӑщ пӑта пӑнӑн тәтэл пӑта увӑс мир пурмӑс лэщӑтты пӑклӑт. Тэп тӑмиты юхтум хуятӑт шуши мир культура вєрӑт айкємн уша вєрлӑт. Щӑлта худыева мойң мир нянь кәр вантэл ӯпийн єплӑң няньн лапӑтлайт, каврум лыптӑң шайн яньщлтӑлыйт па па арсыр лєтутн пӑсанэл омсӑлда.

Тӑм хӑнты мир кәртӑн рӑхл уша вєрты, муй вӯрн катра йис вӯш эвӑлт шуши хуятӑт хӯл велпӑслӑлӑт. Виталий па Нэля Казамкинңӑн мойң ёха хӯл велты пурмӑсӑт олдӑңӑн айкел тэлңӑн па вандтӑлңӑн, муй щирн шуши мир хӯл велпӑслӑлӑт. Итэх пурайн ныкюхана тэлыйт, лыв пилэла холуп, пэн, вар вантлӑт па хӯл катӑллӑт. Щи тумпи кәртӑң имеңӑн-икеңӑн вӯлы тащ вандтӑлңӑн па увӑс мир ӗращты кӑсупсэт лэщӑтлӑңӑн. Нявръмӑт па вән хуятӑт тынщӑң вала тӑхлӑт, әхӑл єлты навӑрлӑт, әхӑл эвӑлт нӗл єсӑллӑт.

Тӑм әмӑщ вєрӑт тумпи Виталий Казамкин хӑнты икет вәнтыты вєрӑт олдӑңӑн ай павӑтл. Мойңа юхтум мир лӯв ёхума тәлдэ па вандтӑлдэ, муй щирн вухсара, шовра, лӯка, кӯтрыя сєсы ворты мосл. Мойң ёх щив кев шӯк пундӑт, щӑлта павӑрт ӯхн лӑп нёрӑтты мосл.

Ампутинской вәнт кәрта Россия мӳв тумпийн па хон пєлӑк мӳвӑт эвӑлт арсыр мирӑт мойңа юхтыйлсӑт. Мосл лупты Финляндия мӳв актёр ики Вилле Хаапасало ищи тӑм кӑтңӑн кәртӑн вәс.

Ампута юхан пӯңӑлн вәлты вәнт кәрт кәща нє Нэля Казамкина лупӑс:

» Тӑм ол атум мәш хоюм пӑта шимл хуят кәртэва юхтыдӑс. Кашӑң хӑннєхә мӯң лавӑлӯв, тэп имухты ар хуята ин ӑн рӑхл юхӑтты.

Ма, тӑм имеңӑна-икеңӑна лӑңхалум вӯщайң ясңӑт китты, лəлн нын вәнт кәртӑн мойң хәйн, нӑрӑн ат юхӑтла!

Путӑр хӑншӑс:
Ульяна Молданова

Ай нявремӑт пила 26 ол рэпитл

Хӑнты нє Татьяна Валентиновна Молданова-Ользина ар ол мӑр Ваньщавӑт кэртӑн ай нявремӑт вэнлтуман рэпитл. Тэняд лӯв мӑнема путӑртӑс вэлупсэл па рэпатайл олӑйӈӑн.

Татьяна Валентиновна Сӯмӑтвошн ван хӑтлуп тылӑщ 1974-мит олн сема питӑс, щӑта ай пура олдал мӑнсӑт. Щи тумпи лӯв ванкӯтлы аӈкаӈкел па аӈщащел хущи, щит Акулина Александровна па Кузьма Илларионович Молдановнӑн, Ваньщавӑт кэрта юхтылдӑс.

Ӑӈкел – Лидия Кузьминична Сайнахова – Ваньщавӑт кэртӑӈ ими. Лӯв олӈӑлн Сӯмӑтвош районӑн Похрома кэртӑн, щи ӯпийн Сӯмӑтвошн леккӑр нєӈа рэпитӑс. Ваньщавӑт кэртӑн ар ол ай мис лавӑлты нєӈа колхозн вэс. Татьяна Валентиновна ащел – Валентин Артемьевич Ользин.

Лын имисаӈӑн хэлум нявремӑн тӑйсӑӈӑн. 1974-мит олн сӯсн лӯв па хуятӑт пила воньщумут ӑкӑтты мӑнӑс па юхи ӑн юхтӑс, Асн йиӈка питӑс. Лидия Кузьминичная хэлум нявремӑн єнмӑлты атэлт лавӑрт вэс. Щи пурайн лыв Сӯмӑтвошн вэсӑт. Хэн мєт ай эвел Татьяна ӑшколая мӑнты пурая йис, лыв Ваньщавӑт кэрта касӑлсӑт. Щи пурайн Лидия Кузьминична вухаль хэ Николай Сайнахов пила вэтаӈа йис. Лын яха мӑнсӑӈӑн па ин вэнты уяӈа, ӑма яха вэлдӑӈӑн. Лӯв хэлум нявремӑн пӑта рэт ащи ӯкана вэс, 1980-мит олн Вова пухӑл сема питӑс. Хутыса Сӯмӑтвошн вэсӑт, Татьяна Валентиновна щиты путӑртӑс:

Т.В. Молданова-Ользина нявремӑт пила

Мӑнема вэн вошн эмща вэлты вэс, щӑта «Голубок» нємпи нявремӑт хота йӈхсум. Ӑӈкем пэльницайн рэпитӑс, ма лӯв хущела йӈхийлсум. Нэмлєм, щӑта вэн кев пӯтӑтн уколӑт, панкайт па па лекщитты щӯӈкӑт кавӑртсыйт.

Татьяна Ваньщавӑт кэртӑн ӑшкола етшуптӑс. Олӑӈ вэнлтӑты нєӈӑл Татьяна Алексеевна Молданова вэс. Ӑшкола ӯпийн лӯв Ёмвоша педагогической училищая вэнлтыйлты мӑнӑс. 1994-мит олн щит етшуптумал ӯпийн Ваньщавӑт кэрта рэпитты юхтӑс па ин вэнты ӑшколайн нявремӑт вэнлтуман вэл. Тӑм ол 26 тӑла йис щи пура вӯш эвӑлт. Татьяна Валентиновна путӑртӑс:

Ма училищайн вэнлтыйлмємн ищи Ваньщавӑта практикая юхтыйлсум. Ма ух нєӈєма Анисья Кузьминична Новьюхова вэс. Ма лӯвн урокӑта лэщӑтыйлты, нявремӑт тэса вэнлтӑты вэнлтӑсыюм. Щи вэнты ма пӑлсум урокӑт тэты, практика ӯпийн ӑма, ӑн пӑлман пушхиет вэнлтӑты питсум.

2011-мит олн Татьяна Валентиновна Тэпӑл вошн заочно университет етшуптӑс, «педагог-психолог» нєм холумтӑс. Рэпатайл олӑӈӑн лӯв щиты путӑртӑс:

Ма 1-4 классӑтн нявремӑт вэнлтӑлум. Олӑӈмит олӑтн и классӑн урокӑт тэсум, щи пурайн яӈ мултас пушхие и класса йӈхӑс. Щӑлта кэртэвн шимӑл нявремӑт вэлты питӑс, ар мир воша касӑлсӑт, ӑшколаев малокомплектноя йис.

Яӈкем ола йис щи пура вӯш эвӑлт, хэн ма ивэнтлы кӑт класс хущи урокӑт тэлум, олӑӈмит па хэлмит классӈӑн, кимит па нӑлмит классӈӑн хущи.

Кэща ёх луплӑт, шимл нявремки, кєншӑк вэнлтӑты. Тэп кӑт классӑн арсыр программа вэл, щирн мӑнема атэлт план вєрты мосл кашӑӈ класс пӑта, щиты лавӑртшӑк рэпитты, ар вєр вэл.

Татьяна Молданова-Ользина пушхиет рэт ясӑӈа вэнлтӑл. Олӈӑлн катра киникайт хӯват рэпитсӑт, щӑлта йилуп алфавит хӯват вэнлтыйлты питсӑт. Щи олӑӈӑн Татьяна Валентиновна щиты нэмӑсл:

Щи нявремӑт, хуйтат ма олӑӈмит олӑтн вэнлтӑсум рэт ясӑӈа катра киникайт хӯват, ин вэнты рэт ясӑӈӑн ясӈӑт вэлӑт па хэлдӑт. Хэн мӯӈ йилуп хӑнты алфавит щирн рэпитты партсаюв, лавӑртшӑка йис. Щи нявремӑт ин рэт ясӈӑт ан вэлӑт па рэт ясӑӈ вэнлтӑты ӑн лӑӈхалӑт. Щӑлта ма па щи катра киникайт хӯват нявремӑт вэнлтӑты питсум, ин ӑма йис.

Татьяна Валентиновна 1995-мит олн хӑнты хэя Виталий Николаевич Молданова икия мӑнӑс. Лын нӑл нявремӑн єнмӑлсӑӈӑн, ин и хилнє тӑйлӑӈӑн. Тӑм олн лын щелвух ёмӑӈхӑтлӑл постӑсӈӑн. Щирн ма лынана лӑӈхалум лупты, ӑма, уяӈа-пищӑӈа, тӑлаӈа, тащӑӈа па ар ол нявремлал пила ат вэллӑӈӑн!

Путӑр хӑншӑс:
Надежда Рагимова

Харсурт икен ай хилнє 50 тӑлӑ йис

Касум тый кӑртӑн хӯв йис тєлӈн Харсурт ики вӑс. Лӯв пухл Степан Николаевич Рандымов имел Варвара Талюковна Пяк пила ищи щи кӑртӑн ям арат ол вӑсӈӑн. Степан Николаевич вой-хӯл ведпӑс ӧшӑтн шӑшийл, имел юлн пӯнӑӈ юл ӧнтман, нявремлал єнмӑлман кӑпӑртӑл.

Н.С. Себурова ай эвиет пила

Щи тумпи тӑм имеӈӑн-икеӈӑн ар ол мӑр Касум совхозн вӯлы тащӑтн рӑпитсӑӈӑн. Лын нявремӑӈ хот єнмӑлсӑӈӑн. Имултыйн тӑл ищки хӑтӑлн Тӑрум лор вош кӑртӑн 1970-мит олн имеӈӑн-икеӈӑн Кӑлтащ Аӈкийн эвийн мӑсыйӈӑн. Йилпа юхтум ай нявремӑн ӑӈкелн Надежда нємн пунса. Ай тӧпие Тимофей яйлн па Мария упелн иса вантыйлман тӑйса. Надежда ая вӑлум олӆал олӑӈӑн нӧмӑлмӑс:

Ая вӑлмємн ванкӯтлы щащєм Анна Ивановна Рандымова (Молданова) пила хӑщийлсум. Нӧмлєм, мин лӯв пилала ай павӑрт хотыенӑн вӑсман. Щӑщєм мӑнєма арсыр йис вєрӑт, моньщӑт путӑртылӑс. Щӑлта нявремсӑм полӑтты пӑта лӯв иса мулты єплӑӈ пӯл мєшумты вєр тӑйс. Ма щащєм эвӑлт пӯн вєрты ими, Ими хилы олӑӈӑн тарнӑӈ йис моньщӑт хӑлласум. Шєӈк ӑмӑщ па ям мӑнєма щащєм пила вӑс.

Имултыйн Надежда эвие Амня вош ӑшколая нявремӑт вӑлты интернат хота вӑнлтыйлты щи тӑсы. Ӑшколайл етшуптумал юпийн елӆы Ӗмвошн ай тохтура вӑнлтылӑс. Щиты єнмум мӯвӑла июхлы юхтӑс. Амня вошн эвет, пухӑт вӑнлтыйлты хотн ай тохтура рӑпитты вӯянтӑс. Щӑта ол рӑпитӑс. Елӆы 1992-мит олн Надежда Степановна єнмум интернат хотӑлн нявремӑт пила рӑпитты олӆитӑс. Лӯв нявлӑк нумсуп ям хӑннєхӑ, щи пӑта эветн, пухӑтн хӑлӑнтман тӑйла. Нявремӑт пила айлтыева па тӑса путӑртӑл. Надежда Степановна лупӑс:

Ма интернат хотн єнмум пураёмн сот мултас нявремсӑм щӑта вӑсӯв. Щи олӑтн мӯӈты вантыйлман Таисия Николаевна Рочева, Мария Степановна Молданова, Илья Александрович Молданов рӑпитсӑт. Лыв кашӑӈ нявремсӑм пила тӑса путремӑты кӑм вӑйтыйлсӑт. Щирн мӯӈ лывты хӑлӑнтман тӑйсӑлӯв. Щӑлта мӯӈ, эвет, ёнтӑсты, сӑк кӑрӑтты вєр тӑйсӯв. Вантэ, щи пурайн сотовой телефон ӑнтӑм вӑс па мӯӈ ӯма вӑнлтыйлсӯв, камн юнтман хӑхӑтьлясӯв. Ин нявремӑт шєӈк хӯв мӑр телефон, планшет па па интернет щӯӈкӑт пєла вантман омӑслӑт. Тӑм хӑтл Амня вош интернат хотн 52 нявремсӑм вӑл. Ма тӑта 28 ол мӑр рӑпитлум. 1996-мит ол вӯш эвӑлт 2009-мит ол вӑнта Амня вош ӑшколайн нявремӑт юрн ясӑӈа вӑнлтуман вӑсум. Ин ӑшколайн юрн ясӑӈ ӑн вӑнлтӑлӯв. Эвет, пухӑт вӑнлтӑты кєша киникайт ӑн тӑйлӯв. Щӑлта ин шимл нявремсӑм юрн ясӑӈӑн путӑртты хошл. Вантэ, ин юлн мир кӯтэлн иса рӯщ ясӑӈа питсӑт. Ма ая вӑлмємн, єнуммємн мӯӈ иса рӑт ясӑӈӑн путӑртман вӑсӯв. Ӑӈкєм Варвара Таликовна Пяк юрн ими вӑс. Щи пӑта мӯӈ єнуммевн юлн иса кӑт ясӑӈӑн, хӑнты па юрн щирн путӑртман вӑсӯв. Щи щирн ин ма кӑт рӑт ясӈєм ӯма тӑйлєм.

Тӑмӑщ ям нумсуп ими Амня вошн рӑпитл па вӑл. Лӯв йис Касум хӑнты Харсурт ёх рӑт эвӑлт вӑл. Тӑм хуятэв ар ол мӑр Амня вош ӑшколайн нявремӑт юрн ясӑӈа вӑнлтӑс. Щи тумпи тӑм каркам Харсурт нє вошӑлн депутата вӑл. Нявремлал ащи Анатолий Михайлович Себуров шєӈк сыры ӑнтӑма йис. Лӯв атэлт эвел па пухл єнмӑлсӑлэ. Ин Надежда мєт ай пухиел кимӑтмит классӑн вӑнлтыйл. Щи тумпи лӯв кӑт хилнєӈӑн тӑйл.

Ван хӑтлуп тылӑщн Надежда Степановна сема питум хӑтл па лӯв 50 ола йис. Мӯӈ, «Хӑнты ясӑӈ» газетайн рӑпитты ёх, лӯвела вӯщайӈ ясӈӑт китлӯв.

Ешӑк Надежда Степановна! Нӑӈ сєма питум хӑтлэна лӑӈхалӯв лупты:

Уяӈа, пищаӈа ар ол нӑӈ нявремлӑн па хилыӆӑн пила вӑла.

Хӯв йис, хӯв нӑпӑт, вещкат нумсуп ям хуятэв!

Путӑр хӑншӑс:
Ульяна Молданова

«Тунты вєнш» театр ёх

«Тунты вєнш» театр имет вандтадӑт йидуп вандтупсы

«Тунты вєнш» нємуп театр юнтты вєрӑт

Ас потты тыдӑщ 3-мит хӑтдӑн Искусство атн Касум мӯвн вәдты «Тунты вєнш» нємуп театр ёх онлайн карты щӯнкӑт мухты йидуп юнтты вєр вандтӑсӑт, щит «Щӑӈры-хоӈра» нємуп вандтупсы па щи одӑӈӑн хӯв мӑр путӑртсӑт. «Щӑӈры-хоӈра» – щиты хӑнтэтн вертолёт адьщӑды.

Тӑм вандтупсы кӑт режиссёр Анне Тюрпу (Таллин вош) па Игорь Устинович (Санкт-Петербург вош) вєрсӑӈӑн. Касум мӯвн вәдты ӑд ёх юнтсӑт, дыв нємасыя театр щира ӑн вәндтыйдсӑт.

Тӑм пӯш вандтупсыйн тәп имет юнтсӑт – щит Мария Игишева, Екатерина Инночкина, Светлана Рандымова, Евгения Салахова па Марина Кабакова.

Тӑм вандтупсы имет вәдты ӑшкола па интернат вєрӑт одӑӈӑн нумӑсн вєрса. Мӯӈ вәдэв, увӑс ёх няврємӑт рӯщ нєпека вәндтӑты пӑта дапӑт ода йитэдн ӑӈкидадащидад эвӑдт йира щи вӯдыйт, пасыр вәдупсыя тәдыйт, пасыр ясӑӈа вәндтӑдыйт.

Тӑм вандтупсы вєрум имет одӑӈӑн лупты ки, дыв ӑд хән юнтсӑт, дыв нємасыя няврєм нумӑсн вәсӑт, няврєм вәдупсыйн вәсӑт.

Щӑӈры-хоӈра – вертолёт – щит хуты йис хӑнты вәдупсы па тӑм нәпӑт вәдупсы яха тәты щӯӈк, щит няврємӑт ӑӈкидадащидад эвӑдт йира нярємӑты ут.

Щи спектакль лыпӑт хойты тыдӑщн Йошкар-Ола воша вандтупсыя тәтыясы, щит «Майатул» нємуп 13-мит финно-угорской мӯвтєд мирӑт театрӑт фестиваля. Щи фестиваль кәща хә Эрик Юзыкайн лупӑс: «Тӑм вандтупсы вєрум ёх нюр па хурасуп ёх, щи пӑта дыв пєдада вантты әмӑщ. Ма нумсємн, па театрӑт и тӑмиты вєрты ки питдӑт – щит мєт ям». Касум мӯв ёх хәдмит пӯш тӑм фестиваля юхтыйддӑт, кашӑӈ пӯш дыв ям ясӑӈӑн лупийдсыйт.

Тӑм пӯш, тӑм атн карты щӯнкӑт мухты «Щӑӈры-хоӈра» вандтупсы дэщӑтум ёх нумӑс пунсӑт ёх пида хәдум вєр одӑӈӑн путӑртты:

◆ Мосд муй ӑнтә ай вошӑта тӑмӑщ театр, тӑмӑщ ӯнтты ёх?

◆ Әмӑщ муй ӑнтә сыр-сыр ёха шуши мир вєрӑт вантты?

◆ Хуты йиты, хән нӑӈ вєрум вандтупсэн нємӑдт тӑхия ӑн мәстӑд, нӯр атәдт щир?

Щи вєрӑт одӑӈӑн арсыр мӯв сӯӈӑт эвӑдт юхтум 17 хуят путӑртсӑт. Россия мӯвӑт эвӑдт вандтупсы вантсӑт па щи одӑӈӑн путӑртсӑт Санкт-Петербург, Тюмень, Ёмвош, Урай, Югорск, Нуви сӑӈхум вош, Касум вош па Нефтеюганской район ай кәртӑн вәдты хӑннєхуятӑт. Па хон пєлӑк ёх па вәсӑт, щит Финляндия (Рованиеми вош), Германия (Берлин вош), Нидерланды, Франция (Париж вош) мӯвӑт эвӑдт.

Путӑртум ёх мєт ар ясӑӈ хӑнты театр одӑӈӑн лупсӑт. Дыв щиредн, тӑм ёх нємасыя вәдум вәдупсы вандтӑдӑт, нумӑсн, сӑмн тӑйты вєрӑт вандтӑдӑт, щӑдта па режиссёр ёх мудты вӯрн пӑксӑт хӑнты нумсӑт тӑм театр вєрӑт вӯша тәты па йидуп щира вандтӑты. Па и ям вєр тӑм вандтупсы тӑйд, атум муй па шәк нумӑс йира тәд, хӑннєхә лыпи нумӑс дэщӑтд.

» Тӑм вандтупсы утӑт йис йӱкан арӑт щира вәддӑт, вәдтэвн мӯӈева тәх щос едєм муй па давӑрт шәк вєрдӯв одӑӈӑн лупты па путӑртты. Ищимурт атум нумӑс йира пунты – щит пӑкты мосд, – лупӑс немӑщ учёной хә Штефан Дудек.

Тӑм «Тунты вєнш» нємуп театр 2012-мит одн тывӑс, дӯв Касум мӯв Этнографической музей-парк пида яха вәддӑӈӑн. Щи мӑр дыв 11 арсыр вантдупсы ёха вандтӑсӑт, кашӑӈ тӑмӑщ вандтупсы – щит Касум мӯвн вәдты шуши мирев вәдупсы па нумӑс.

Путӑр хӑншӑс:
Пётр Молданов

Пушхӑт пилә әмӑщ рәпитты

Нявремӑт вәнлтӑты хуят иса пурайн вулаң хуята лӯңтӑсӑл. Лӯв пушхӑт нєпекӑңа йиты вәнлтӑл, ям хӑннєхәя питты нётӑл па хӑннєхуятӑта мосты нумсӑт тәл.

Тӑм ол тови пурайн Сӯмӑтвошн ай нявремӑт вәнлтӑты нє Юлия Прокопьевна Морозова (Смолина) пилә вәйтантыйлсум. Лӯв рәпатайл олӑңӑн мӑнєма путӑртӑс.

Юлия Прокопьевна Сӯмӑтвошн сєма питӑс па єнмӑс. Лын аңкисаңӑн вәсңӑн, ащел хӯвн ӑнтәма йис, лӯвел ӑн нәмлӑлә. Ащел – Прокопий Григорьевич Смолин хурӑт хӑншты хәя вәс. Ӑңкел – Мария Ивановна Смолина (Тарлина) кассира рәпитӑс. Лын китумтак хӑнтәңӑн вәсңӑн.

Юля Сӯмӑтвошн садика йӈхӑс, ӑшколайн вәнлтылӑс. Па нивл класс юпийн леккӑра йиты нумӑсн юхӑтсы. Сыры Ёмвоша мӑнты вӯтьщилӑс, щӑлта учителяӈн лупсы, хуты Тюмень вошн медицинской институтн подготовительной курсӑт вәлӑт. Ӑңкелн щив тәсы па йртъяӈ класс щӑта етшуптӑслә. Лӯңӑн лыв практика щирн пәльницая рәпитты китсыйт. Лыв вән хуятӑт пӑта травмотология отделения тӑхийн санитаркая рәпитсӑт па ванкутлы нявремӑт улты отделения мухты йӈхсӑт. Лӯв арсыр лавӑрт вєрӑт вантӑс па ушн юхӑтса, хуты щӑта вәнлтыйлты па леккӑра йиты ӑн лӑӈхал. Щиты юхи юхтӑс па яӈ классӑл Сӯмӑтвошн етшуптӑслә па щӑлта Ёмвоша учителя вәнлтыйлты мӑнӑс. Кӑт тӑл вәнлтылӑс па Сӯмӑтвош ӑшколайн рәпитты питӑс. Елды Юлия 2001-мит олӈ Томск вошн вән нєпекӑңа йиты пӑта вәнлтылӑс. Па щиты вєр тывӑс, 2007-мит олӈ Москва вошн вәнлтыйлты вєрл етшуптӑслә.

2017-мит ол вәнты ай классӑт вәнлтӑты учителя рәпитӑс. Әхӑт ӑшкола завучел пенсияя рӯтьщӑты мӑнӑс, лӯв щи тӑхия рәпитты вохсы. Юлия Прокопьевна кӑт ол полставка щирн завуча рәпитӑс, щӑлта вәнлтӑты классӑл єсӑлсӑлә па иса завуча рәпитты питӑс.

» Ма иса 7 муй 8 арат класс вәнлтӑсум па єсӑлсум. Нявремӑт пилә иса рәпитсум па ин лавӑртшӑк лыв таклэла. Ин и урок тәлум па нумӑслам ӑма йилӑт. Мӯӈ ӑшколаев начальной классӑт вәнлтӑты щира вәл. Нявремӑт интам «Школа России», «Школа 21 века», «Планета знаний» йилуп программайт щирн вәнлтыйлӑт. Ӑшколаев хущи 504-кєм нявремӑт вәнлтыйл, щит ай классӑӈ нявремӑт. Елды лыв 5-11 клӑссӑтн вәнлтыйлты пӑта вән ӑшколая мӑнлӑт.

Ӑшколаев хӯвн омӑссы, олӈӑлн тӑта церковно-приходской ӑшкола вәс, А.М. и А.К. Буторинӑт вухн омӑссы. Советской лащ пурайн тӑта ӑл ӑшкола вєрсы. Тӑта ай хот йитӑт, нявремӑта ёрмӑт, щикӯш елды па олсы, вәнашӑк вєрсы. Вош кәща ёхлӯв лупсӑт, хуты па ол йилуп ӑшкола омӑсты олӈитлы, – путӑртӑс Юлия Прокопьевна.

Ю.П. Морозова икел пила

Тӑм йисн нявремӑт интернет хӯват арсыр айкелӑт вантлӑт па уша вєрлӑт. Ма Юлия Прокопьевна иньщӑссєм, нявремӑт тӑм йисн па хураспет муй ӑнтә. Лӯв юхлы лупӑс, ӑнтә ищимщӑт, тәп, мосӑң, аршӑк вәйтты питсӑт, муй мосл, интернет хӯват уша вєрлӑт.

Кашӑң вәнлтыйлты ол сухантты елпийн лыв контрольной рәпатайт хӑншлӑт. Атма хӑншлӑт ки, кимит ола и классӑн ӑн хӑйлыйт, тәп учительлал мєт така лыв пилэла рәпитлӑт. Хән нялмит класс етшуптӑлӑт, всероссийской контрольной рәпатайт вєрлӑт: математика, рӯщ ясӑң па окружающий мир.

Нявремӑт вәнлтыйлты нєпекӑтн тӑм йисн ӑшкола эвӑлт мӑлыйт. Ӑңкилал-ащилал нємӑлт ӑн ләтлӑт, мосӑң, тәп итәх пурайн хӑншты нєпекӑт. Щи елпийн мирхотн уша вєрлӑт, мослӑт муй ӑнтә щимӑщ нєпекӑт. Итәх хоттєл ёх, мосӑң, вух ӑн тӑйлӑт щитӑт лэтты, шєңк тынӑңӑт вәллялӑт.

Нявремӑт пӑта сырсыр кружокӑт рәпитлӑт: «Компьютерная страна», «Шахматный мир» па па әмӑщ утӑт. Пушхӑт компьютер хӯват рәпитты па шахматн юнтты вәнлтыйлдӑт. Сыры и ол топщитты урок вәс па ёхӑт Рособрнадзор тӑхи эвӑлт лупсыйт, хуты щимӑщ поступсы министерства просвещения эвӑлт ӑнтәм вәс, щирн интам нявремӑт внеурочной щирн шахмата вәнлтӑлыйт.

Юлия Прокопьевна ясңӑт щирн, ӑшколайн әмӑщ рәпитты, иса мулты йилуп щира вәнлтыйлдӑн. Кашӑң пурайн арсыр нявремӑт юхӑтлӑт, лыв пилэла па ущхуль рәпитты.

Путӑр хӑншӑс:
Надежда Вах

Йис вєрӑт вәнлтӑты ёх мирхот

Ёмвошн «Югра» нємуп айкелӑт ӑкӑтты тӑхийн ван хӑтлуп тылӑщ олӑҥмит хӑтӑлн вәйтантупсы вәс. Вантэ, йис пурмӑсӑт шавиман тӑйты тӑхет 9-мит пӯш «Югорской полевой музейной биеннале» нємуп мирхот лэщӑтлӑт.

Щи вән вєр олӑҥӑн Мӯв-Авӑтпа Хӑннєхэ музейн рэпитты нє Лариса Поршунова ай павтас:

Тӑмхӑтл вӯш эвӑлт ван хӑтлуп тылӑщ 3-мит вәнта мӯҥ вән мирхот вєрлӯв. Вантэ, тӑм вәйтантупсы мӯҥ 2004-мит ол вӯш эвӑлт лэщӑтыйлдэв.

Ин мӯҥ щи мирхотн «Музейная одиссея 2020» нємуп вандтупсы мира алълэв. Щи утэв Югра мӯв кәща нётупсы грант вухн лэщӑтсэв.

Щӑлта тӑм пӯш 9-мит вән мирхотэв онлайн щирн интернет хӯват рӑхл вантты. Мєт олӑҥ путӑр тӑмхӑтл кӑт щосн питл тӑйты «Кунсткамера» нємуп тӑхи кәща хә Андрей Владимирович Головнёв. Лӯв путӑртлӑлэ, муй вӯрн арсыр мирӑт пила йис пурмӑсӑт шавиты тӑхет рэпитлӑт. Кашӑҥ хӑннєхэ лӯв ясҥӑл интернет хӯват пӑкл хәлӑнтты па вантты. Щӑлта мӯва сащты, йиҥка сащты учёной ики Андрей Головнёв пила мӯҥ 1995-мит ол вӯш эвӑлт рэпитлӯв.

Елды «Музей антропологии и этнографии (Кунсткамера)» тӑхийн рэпитты ики Александр Новик лупӑс:

Ма «Югорской полевой музейной биеннале» хуща ар пӯш вәсум. Тӑта йис пурмӑсӑт шавиман тӑйты тӑхетн рэпитты ёх вәйтантыйлдӑт. Мӯҥ кӯтэвн путӑртлӯв, муй иты елды рэпитты мосл. Щӑлта артащлӯв, муйсӑр рэпатайт юхи хӑщум кӑт ол мӑр вєрсӯв. Тӑм йилпа питты олн мӯҥ Югра мӯв йис пурмӑсӑт шавиман тӑйты тӑхийн рэпитты ёх пила питлӯв кӑт вән вандтупсы лэщӑтты. Щит «Мир Болганской филигране» нємуп ут, муй тӑхийн мӯҥ ёха алълӯв щел вух эвӑлт вєрум арсыр хурамӑҥ утӑт. Кимӑт вандтупсэв «Красная шапочка» нємуп вєр, щӑта Германия мӯв увӑс пєлӑкн вәлты мадьяр ёх олӑҥӑн путӑртлӯв. Ма нәмӑстємн, тӑм вєрӑт йилуп олн йинумлӑт.

Щӑлта А. А. Новик елды ай павтӑс:

Ёмвошӑҥ «Музей Природы и Человека» Россия мӯв йис пурмӑсӑт шавиты тӑхет кӯтн щит мєт ям тӑхи. Лыв иса тәса арсыр вән мирхотӑт лэщӑтлӑт. Ин тӑм 9-мит вән вәйтантупсэл олӑҥӑн киника єсӑллӑт, щӑта мӯҥ яма лӯҥӑтлэв, муйсӑр учёной ёх па муй олӑҥӑн ай павӑтсӑт.

Юхи хӑщум ясӑҥ Лариса Поршунова лупӑс:

Тӑм вән мирхот пурайн мӯҥ йис пурмӑсӑт шавиты хотэв пила «Музей антропологии и этнографии (Кунсткамера)» тӑхи ияха елды рэпитты щира кашащты нєпек хӑншсӯв. Щӑлта Югра мӯвн мӯҥ Кунсткамера олӑҥӑн вандтупсы вєрлӯв. Щи тумпи тӑм 9-мит вән мирхотэв онлайн щирн интернет хӯват вандтӑлы па арсыр мӯвӑт эвӑлт учёной ёх тыв пилтӑщлӑт. Щӑлта Ёмвошӑҥ «Музей Природы и Человека» тӑхи хонӑҥӑн кев хур вєрла щи ёха, мӑта хуятӑт Югра мӯвн йис пурмӑсӑт шавиты хот хәнты пӯншсӑт.

Путӑр хӑншӑс:
Ульяна Данило

Хӑнты хуятэв хӯв пӑнта мӑнӑс

Ван хӑтлуп тылӑщ 4-митн Ёмвошн хӑнты ики Анатолий Иванович Райшев ӑнтәма йис. Лӯв 2001-мит олн Ёмвош округн мєт вән кәща лаҥкӑр хәя рэпитӑс. Щӑлта ям арат ол мӑр шуши мир вєрӑт тәты департамент хуща кәщая вәс.

Анатолий Иванович Райшев васы мӑнты тылӑщ 15-митн 1955-мит олн Ас хӑнтэт Тӯкъякӑҥ кәртӑн Нувисаҥхум районӑн Ёмвош округн вой-хӯл ведпӑслӑты ёх хотн сєма питӑс. Полнавӑт вошн ӑшкола етшуптумал ӯпийн и ол юлн вой-хӯл ведпӑслуман вәс. Щи ӯпийн елды Сәрханл вошн газоэлектросварщика вәнлтылӑс. Щӑлта щи вєр әхтыйн Нефтеюганск па Сәрханл вошҥӑнӑн рэпитӑс. Армияя йҥхмал ӯпийн Тюмень вошн вән нєпека вәнлтылӑс. Щи ӯпийн ар ол мӑр мӯв вуй нух талты тӑхетн рэпитӑс. Тӯкъякӑҥ ай кәртӑн сєма питум хӑнты ики Югра мӯв вән кәща лаҥкӑр хәя вәс. Щӑлта рӯтьщӑты мӑнтал елпийн Ёмвош округ кәща нє Советника рэпитӑс.

Мӯҥ, «Хӑнты ясӑҥ» газетайн рэпитты хуятӑт, шаляҥ-есллаҥ ясҥӑт рәтнӑлала, вәтаҥ ёхлала китлӯв.

Югра олӑӈӑн ясӑӈ

Вячеслав Кондин

Анатолий Брусницын

Ас потты тылӑщ 3-мит хӑтлӑн «Торум Маа» нємпи этнографической музейн Россия мир луваттыйн «Ночь музеев» акция пурайн «Югра олӑӈӑн ясӑӈ» нємпи вӑн программа вєрсы.

Тӑм мєт олӑӈ вєр, хута ёх путӑртлӑтарилӑт па имухты щи вєр карты щӯӈкӑт хӯват вандтӑлы. Тӑм вандтупсы хӑлумкєм щос мӑр мӑнӑс. Вєра арсыр вӑн вєрӑт яха тӑсыйт па щи вєрӑт олӑӈӑн путӑр мӑнӑс. Щит мӯӈ Югра мӯвева 90 ол, щит Вулаӈ Победа 75 ол па щи киньща иса мирев яха ӯма вӑлты вєрӑт ёмӑӈхӑтл олӑӈӑн па тӑта путӑртсӑт.

Тӑм программа вєрн Сергей Ремезов путӑр тӑс, лӯв ёха мӯӈ мӯвев сыр-сыр вєрӑт вандтӑс, мӯӈ мӯвев ёх олӑӈӑн путӑртӑс.

«Торум Маа» вандтупсы тӑхи – щит увӑс ёх пӑта вєрум музей хот, щи пӑта тӑта мєт ар путӑр шуши ёх олӑӈӑн мӑнӑс. Тӑм ёх уша вєрсӑт арсыр путрӑт мӯӈ вухаль па хӑнты хӑншты ёхлӯв олӑӈӑн, щит Юван Шесталов, Еремей Айпин, щи тумпи па рӯщ ӆәхӑслӯв хӑншум путрӑт олӑӈӑн путӑртсӑт, щит Павел Черкашин па па ёх.

Мєт хӯв мӑр путӑртсӑт айлат ёх олӑӈӑн, лыв хуты тӑм йис вӑлупсыйн вӑлдӑт, тӑм йис щира мулты вєрӑт вєрлӑт. Щит вухаль айлат хә Евгений Анямов, лӯв рӑт ясӑӈӑн рэп нємуп вєрӑт лӯӈӑтл. Тӑм йис айлат ёхн щи пӑта лӯв ӯма вӑлы.

«Ночь искусств» хущща вандтӑсыйт сыры хӑншум путрӑт мӯӈ мӯвев ӱхӑт олӑӈӑн, муй щи ӱхӑт эвӑлт увӑс ёх вєрлӑт. Мєт ӯма путӑртсӑӈӑн Анатолий Брусницин па Вячеслав Кондин. Лын вєра ӯма щи йис вєрӑт вӑлӈӑн, йис щира єнумсӑӈӑн, щи кӯш хулна айшӑк хәйӈӑн.

Йис вӑлупсы уша вєрты щира әмӑщ вантты «Красный чум», вӯрты нюки хотн советской ӆащ пурайн культура вєрӑт тәсыйт, хән мӯӈ увӑс ёхлӯва рӯщ щирн вӑлупсы тәты партса, щи вєр «культурная революция» нємӑтса.

Тунты эвӑлт пурмӑсӑт. П. Молданов вєрум хурӑт

Лупты мосл, тӑм атн арисӑт, путӑртсӑт увӑс мир ясӑӈӑн па рӯщ ясӑӈӑн ищи. Вәншӑк имилӯв «Ёмвош ёх» нємпи ансамбль тӑйлӑт, лыв хӑнты арӑт арисӑт, хӑнты якӑт яксӑт. Айлат ёхлӯв, щит Валерия Кивлева па Валерий Караульных «Мань ускве» эвӑлт кӑтӈӑн, лын рӯщ ясӑӈӑн ай павӑтсӑӈӑн, рӯщ ясӑӈӑн арисӑӈӑн. «Мань ускве» па «Торум Маа» хӯв мӑр эвӑлт пилтӑщман вӑлӈӑӈӑн. «Хӑтл» театрэв ёх ищи хурамӑӈ путрӑӈ-арӑӈ моньщ вандтӑсӑт. Саӈквылтап, хӑнты щирн ки нарӑсъӱх олӑӈӑн лыв арӑӈ-моньщӑӈ путрэл мӑнӑс.

Тӑм вандтупсы атн ёха музей хот вандтӑсы, тӑта сыры па хот вәс, «пожарная каланча» нємл, тӑта кӑрӑщ хот эвӑлт тӯт хәритты ёх вантсӑт, кӑмн мулты тӑхийн тӯт тывл, щирн хуты вошевн тәп ӱх хотӑт вәсӑт. Ин вошев, хӑнты лупты щирн, кев воша, карты воша йис, па тӑм хотн «Торум Маа» хуща рәпитты ёх вӑлдӑт, щӑта шавиты пурмӑслад вӑлдӑт. Тӑм атн ёх «Торум Маа» олӑӈӑн па сыр-сыр вєрӑт олӑӈӑн уша вєрсәл.

Путӑр хӑншӑс:
Пётр Молданов

Хурас
(басня)

Пӓстэк вәнт хӯват
пәрдийл,
Арсыр әмӓщ вой
вантыйл:
Тӓмен тыйң аңнәп,
Тумэн па ващ сємуп,
Вєншӓл иса
мормӓң.

Вєнш вантты вуха
кєрдӓс:
«И муём тыв ӓн
мәстӓл?
Пӯныём ям па
хӓншӓң,
Ёшиём-кӯрєм пӓсты,
Нєңиет кӯтн
каркам,
Мирыём кӯтн
вєрӓң».

Вєнш вантты вуха
ван тӓл,
Вәщвәл луват сєм
йиңкӓл
Хот хӓры пєла
хулийл:
«Вєрлам па
лэщмӓлӓт пєлы,
Щимӓщ лє ващ
туруплэңки
Вєншєма иса ӓн
мәстӓл».

Шӯмаля пӓстэкен
ювмал,
Нумсыел иса щи
шӓкл.
Вєнш тохтур хуща
пәрлємӓл.

Мӯвӓла юхӓтмал
кємн,
Вєнш вантты вухӓла
щӓкӓс:
Юврая талум
вєншлэңкел…
Йис путрєм нумӓса
пунылэ,
Єл нюхен сӯмпа ал
русхие.

Валентина Соловар

Хәлум пӯш наврӓлтыйлты кӓсты вєр. Н. Рагимова вєрум хур

Югра мӯвев кӓсты ёх нух питсӓт

Ас потты тылӓщ 1-8-мит хӓтлӓтн Красноярск вошн Увӓс мир кӓсупсэт хӯват Россия Чемпионат па Первенство вәс. Щив Ненецкой, Ханты-Мансийской, Чукотской, Ямало-Ненецкой автономной округӓт, Камчатской, Красноярской мӯвңӓн, Саха (Якутия), Тюменской па Сахалинской областьңӓн эвӓлт сот кӓсты хуят юхтыйлсӓт.

Кӓсты ёх вет щирн кӓссӓт: хәлум пӯш наврӓлтыйлсӓт, юх пила хәхӓлсӓт, лаюм ёвӓлсӓт, тынщӓң вала тӓхӓрсӓт, әхлӓт шәпи навӓрсӓт. Щи кӓсты вєрӓт увӓс шуши мирӓт вәлупсы эвӓлт йисӓт. Вантэ, лыв йистєлн хӯл, вой велпӓслӓлӓт, вӯлы тащ лавӓллӓт.

Югра мӯвев эвӓлт щив 28 хуят йңхсӓт. Россия мӯвев Чемпионат пурайн мӯң кӓсты ёхлӯв хәлмит тӓхия питсӓт, сырышӓк Ямал па Красноярской мӯв кӓсты ёх йисӓт.

Россия мӯв Первенства пурайн Югра мӯвев кӓсты ёх олӓңмит тӓхия, кимит – Красноярской мӯв па хәлмит тӓхия Саха (Якутия) ёх нух питсӓт.

Кӓсты хә Сергей Анямов. Л. Гурьева вєрум хур

Югра мӯвевн Увӓс мир кӓсупсы лэщӓтты хә Олег Хатанев лупӓс:

» Айлат ёх ямa кӓсӓт, вән кӓсты ёх еша вевтамшӓк. Йилуп коронавирус мәш пӓта олшәп кӓсты ёх тәса ӓн лэщӓтсӓт. Лаюм ёвӓлты хӓтлӓн Сергей Анямов кӯрл мәшмӓлтсӓлэ. Тәса кӓсты ӓн вєритӓс.

Людмила Теткина
хӓншум айкел
хӓнты ясӓңа тулмащтӓс:
Людмила Гурьева

Әмӑщ арӑт хӑншӑл

Касум мӯвн Вӯтвош кәрт вәл. Катра олӑтн щит рәпатайң па мирӑң вош вәс. Вухсар єнмӑлты тӑхи, ӑшкола па ӯкан вӯлы тащ кәртэвн тӑйсӯв. Нявремӑт вәнлтуман щӑта Максим Тимофеевич Молданов 41 ол мӑр рәпитӑс.

Лӯв имел Евдокия Максимовна пила эвең хот, пухӑң хот єнмӑлсӑңӑн. Лын худыева нявремлӑн вәнлтыйлсӑт па арсыр тӑхетн рәпитлӑт. Максим Тимофеевич мєт ай Ирина эвел ащел иты нявремӑт вәнлтуман кӑпӑртӑл. Ар ол мӑр нявремӑт вәнлтуман рәпитум ики арӑң па путрӑң вәс. Имел Евдокия Максимовна тәс юлн ёнтӑсты хошӑс. Ин щи имеңӑн-икеңӑн хӯвн ӑнтәма йисңӑн.

Лын єңмӑлтум нявремлӑн ащи па ӑңки лупум ӯм ясӑң нәмман тӑйлэл. Щимӑщ ащи па ӑңки пила єнмум нявремӑт ищи арсыр вєр вєрлӑт. Максим Тимофеевич вән пухл Евгений хӑнты па рӯщ ясӑңңӑнӑн стихӑт хӑншӑл. Лӯв Вӯтвошн йилуп тылӑщ 24-мит хӑтӑлн 1957-мит олн сєма питӑс. Ая вәлмалн ащел пила вой-хӯл велпӑслӑты йңхилӑс. Сӯсн Вӯтвош пӯңӑл нуви лантуп ёхмӑтн сєсы вантман, воньщумут ӑкӑтман хәхӑтьляс. Ӑшколайл Амня вошн етшуптӑслэ, елды трактористa Тюмень вош пӯңӑлн Исетской мӯвн вәнлтылӑс.

Вантэ, кашӑң хә хӑннєхә 18 тӑла йитаln армияя щи тәлы. Евгений Максимович Белоруссия мӯвн военной аэродром хуща кӑт ол мӑр вәс. Щи ӯпийн июхлы рәт мӯвӑла юхтӑс. Ям арат ол мӑр Вӯтвошн вәс па рәпитӑс. Елды ар ол Амня вошн Касум совхозн рәпитӑс. Имултыйн па ӯкан лапка пӯншидӑс па щураслуман вәс. Лӯв имел Надежда Петровна Вагатова шәңӑт пила нял эви єнмӑлсӑңӑн. Эвиелал худыева вәна йисӑт па арсыр тӑхетн рәпитлӑт. Вән Татьяна эвел тохтура Ёмвошн рәпитл. Марина Тюмень вошн вәл. Лӯв ӯкан вєр тӯвман кӑпӑртӑл. Людмила Ёмвошн полиция вєрӑт әхтыйн рәпитл. Анна эвел Екатеринбург вошн киника лӯңӑтты хотн рәпитл. Лӯв ищи ащел иты хӑнты ясӑңӑн стихӑт хӑншӑл.

Касум юхан

Касум юхан йиңкиём
щи хурас лавӑң
юханыём,
Лӯң мӑр хопӑн
кӯвлылаюм.
Ол мӑр ма щи
лапӑтлаюм.

Хопие

Ая вәлтэн вӯш эвӑлт,
Хопн йңхты вәнлтыла,
Ӯма вәлты вәнлтыла,
Вәна йитэн ӯпийн,
Хопєн хумлы хопа щи
йил.

Хӯлӑң нянь

Хӯлӑң нянь ки лавӑнтсӑн,
Ӑн хән вәлэн єплыел,
Муй хурасуп йис имийн,
Хӯлӑл няня пунмал.

Вӯтвош

Хӯлӑң-няняң йис
кәртыём,
Мәрхӑң-няняң сӑмӑң
мӯвєм,
Вәлты мӑр щи нәмты
питлєм,
Шәтшєм мӑр щи
аридєм.

Ёмвош

Хӑнты, маньщи мирен
вош,
Вән пәхӑрн омӑсты
вош,
Тәрум Ащийн щив
постӑсы,
Арсыр мирев вәтща
талты,
Ӯм нумӑсн елды вәлты.
Пурмӑс вєрты ар мирыев,
Якман ӯха лыв ат
шәшлӑт,
Ариман ат вәлдӑт.

Евгений Максимович вой-хӯл велпӑслӑты хӑрщи хӑннєхә. Тәп товия йил, тӑм хуятэв васы кӑншты шәшмал. Сӯсн арсыр воньщумут ӑкӑтл. Тӑл па лӯң мӑр Касум йиңкиелн хӯл велпӑслӑл. Щи тумпи нял эви єнмӑлтум ащи ин хилылала нётман вәл. Ай пушхиелал кєша хӑнты ясӑңӑн әмӑщ арӑт хӑншӑл.

Е.М. Молданов эвел па имел шәңӑт пила

Тӑмӑщ арӑт рәт мӯвл олӑңӑн Евгений Максимович хӑншӑл. Лӯв стихлал лӯңӑтлӑн ки, уша йил, єнмум Вӯтвош кәртӑл иса нәмман тӑйлалэ. Щалта Касум юхан йиңкиел ара арисӑлэ. Тӑм ики, вантэ, щи олӑтн єнмӑс, хән Вӯтвошн арӑң, моньщӑң вән хӑннєхә ар вәс. Лӯв йис икет эвӑлт ар йис путӑр, моньщ хәлляс. Щалта щи пурайн худыева мир кӯтэлн рәт ясӑңӑн путӑртман вәсӑт.

Ин олӑт мӑнсӑт па Евгений Максимович хӑнты ясӑңӑн арӑт хӑншты питӑс. Щит шєңк мосты вєр, мосӑң, мӑта няврєм лӯв хӑншум стихлал лӯңӑтл па рәт ясңӑл вәнлтӑты олңитл. Мӯң нӑң эвӑлтана йилуп арӑт лавӑллӯв, хӑнша!

Ешӑк арӑң хӑннєхә, нӑңена вӯща ясӑң китлӯв! Вәлупсы хӯват такасара шәша, ащен, ӑңкен хӑюм ӯм нумӑс елды тӯва. Най нәмман, Вәрт нәмман вәла!

Путӑр хӑншӑс:
Ульяна Данило

«Акань» нємуп вәнлтӑты хӑр пӯншсӑт

Юнтут – кашӑң нявремем пӑта мосты пурмӑс. Юнтты пурайн пушхие вән ёхлдал пєлда вантман лӯв мирл вәлупсы олӑңӑн нәмӑсл.

Арсыр мӯвӑтн па кәртӑтн кашӑң хоттєл ёх лӯв ӯкан юнтутӑт тӑйсӑт. Па щитӑт вән хотӑң хуятӑт эвӑлт нявремӑта хӑщийлсӑт па елды хилылал па хилнєлал щи утӑтн юнтсӑт. Тӑмхӑтл вәнты увӑс мир хотӑтн йис юнтутӑт шивалӑты рӑхл. Вантэ, хӑнтэт па вухалят нявремлал айтєлн сырсыр юнтутӑт вєрты вәнлтӑсӑт. Хән ай хуят мулты юнтут вєрл, лӯв щи рӯвн вәнлтыйл па уша павӑтл, муй щирн щит вєрты рӑхл, муй пӑта щи юнтут мосл.

Щиты шуши мир ай эвиет хуща мєт олӑң юнтут – щит акань вәс. Айтєлн ӑңкетн, аңкаңкетн, щащетн йинтуп катӑлты вәнлтӑсы. Сырыя щит ӑл акань тывӑс, елды хӑншӑң ёрнасӑң, щӑшкан сӑхн аканят вәсӑт, ими, ики акань па вєрсӑт. Щӑлта эвие аканьлал хурамӑтн ёнтсӑлэ, сэвңӑнӑн вєрсӑлэ, сӑкн талсӑлэ.

Ёнтум акань пєлда вантман уша вєрты рӑхӑс, муйсӑр хӑннєхәя, ӑңкия па нєңа елды вәлупсыйн эвие йил – рәпата пєлда сӑмӑң, тәса, шак-пака ёнтӑсты па сыр-сыр вєр вєрты питл муй ӑнтә. Щиты юнтман эвиет ӑңки па нє вєрӑт

Нуви сӑңхум мӯв эвеңӑн акань ёнтлӑңӑн

олӑңӑн уша павӑтсӑт.

Щи тумпийн эви юнтут олӑңӑн путӑртты ки, хӑнты аканят вєнш ӑн тӑйлӑт. Аканя вєнш хӑншты ки, лӯв дылңа йил па хӑннєхуята шәк тәл.

Кашӑң эви аканьн юнтты пӑта нємасыя пурмӑсӑт тӑйс, щит ай щӑшкан хирӑт, сыр-сыр хурамӑт. Акань пӑта усум хир, даңкуп ёнтсы, ан-сәнӑт вєрсыйт.

Хӑнты пушхӑт юнтман шуши мир вәлупсыя вәнӑлдӑт, така па апрӑңа йилдӑт. Уша вєрлдӑт, хуты мӯв-авӑт давӑлман тӑйты мосл, лэваса вой-хӯл велты ӑн рӑхл. Хуты вәнтӑн шитама ӑңхты мосл, ләдн вой-хӯла турас ал вєрты. Увӑс мир юнтутӑт шуши нявремӑт пӑта вән әмӑщ па уй тәлдӑт. Пушхӑт вещката, нумсӑңа-сащӑңа, рәпата пєлы сӑмӑңа, артащты хуятӑта йилдӑт.

Тынӑң Югра мӯвев 90 ол ёмӑңхӑтл пӑта Нуви сӑңхум район «Югра лылңуптӑты» оса тӑхи кәща хӑнты нє Ирина Фирсова Нуви сӑңхум вошн «Нуви Ат» нємуп этнокультурной тӑхи ёх пила «Акань» нємуп вәнлтӑты хӑр пӯншсӑт.

Щиты кашӑң хӑннєхә щир тӑйл йис пурмӑс ӑкӑтты па шавиты хота юхӑтты, ләдн хӑнты акань ёнтты вєра вәнлтыйлты.

» Йртъяң ол дуват вӯш эвӑлт акань ёнтты щи питсум. Щит арсыр пӑлат па кӑршат юнтутлам вәсӑт. Аңкаңкет, ӑңкет, упет, ләхӑс эвет – иса нє юнтутлам. Катра пурайн ёнтӑсты сух шавиман тӑйсы. Ӑңкємн айтєлн вәнлтӑсыюм кашӑң утые шак-пака тӑйты, шӯкщӑты вєр пӑта ёнтӑсты пурмӑсӑт лєваса лукємӑты ӑн рӑхл. Ма ин вәнты щитлам давӑлман тӑйлӑлӑм. Шуши мир юнтутӑт арсыр ӯхӑт, вой па хӯл лӯвӑт, вой па васы сухӑт эвӑлт вєрман вәллӑт. Муй ёш пӑтыйн вәс, щит эвӑлт щи вєрсыйт, щит ай ӯх пӯлӑт, сӯвӑт, тунты, ванши, нохрӑт, кев пӯлӑт. Катра пурайн юнтутӑта вәсӑт вой па хӯл лӯв шӯкӑт, васы ух сухӑт, ухлал, тухӑллал па па щӯңкӑт. Ияха лӯңӑтты ки, вәлупсыйн 200 мултас акань ёнтсум. Щи тумпи сух, нәй сух, пӯн сух, тунты, васы нюл тый па па әмӑщ юнтутӑт вєрлум, – лупӑс шӯкщӑты нє Ирина Фирсова.

Мосл ястӑты, кашӑң вєртутӑң хӑннєхә лӯв ёнтӑсты хурасл тӑйл. Ирина Кузьминична ёнтӑсты хурасл елпӑң, вєра шак-пак па хурамӑң. Лыв ӑнтә тәп Россия мӯв вән музеятн – Москва, Санкт-Петербург па па вән вошӑтн, па хон пєлӑк мӯвӑтн ищи шивалӑты рӑхл. Щит Казахстан, Китай, Венгрия па па тӑхетн.

Путӑр хӑншӑс:
Ирина Самсонова

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№23 (3563), 10.12.2020

Соучредители
Дума, Правительство Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных и внешних связей Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Редакция
Врио директора, главный редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:
628011, г.Ханты-Мансийск, ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52
E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте **www.khanty-yasang.ru**
Отпечатано:
ООО «Новости Югры-Производство» г. Сургут, ул.Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**
Тираж **2166** экз.
Заказ **4432**
Цена свободная

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.